

Zero Waste Europe (Zero Odpadów Europa) została utworzona żeby umożliwić społecznościom przemyśleć ich podejścia do zasobów. W coraz większej liczbie regionów, stowarzyszenia obywateli, biznes i władze lokalne podejmują istotne działania w kierunku wyeliminowania odpadów z naszego społeczeństwa.

STUDIUM PRZYPADKU #5

HISTORIA LUBLANY

PIERWSZA STOLICA EUROPEJSKA, KTÓRA ZMIERZA DO ZERA ODPADÓW

W ciągu ostatnich dziesięciu lat, Lublana zdołała dziesięciokrotnie zwiększyć poziom selektywnie zbieranych bioodpadów i materiałów recyklowalnych oraz zmniejszyć o 59% ilość odpadów składowanych, jednocześnie utrzymując jedno z najniższych kosztów gospodarowania odpadami w Europie. Jak słoweńskiej stolicy udało się uniknąć spalania odpadów i osiągnąć najwyższy poziom selektywnej zbiórki odpadów wśród europejskich stolic?

Kwiecień - maj 2015

Snaga jest przedsiębiorstwem publicznym, które odpowiada za gospodarowanie odpadami w dziewięciu dzielnicach w Lublanie (380,287 mieszkańców). Dzięki jasno ustanowionym celom oraz konsekwentnemu ich wdrażaniu, Snaga jest dzisiaj w stanie odbierać selektywnie 61% odpadów komunalnych oraz generować jedynie 121 kg odpadów do składowania na osobę rocznie. Lublana zobowiązała się do zmniejszenia o połowę ilość wytwarzanych zmieszanych odpadów komunalnych (nie poddawanych odzyskowi i recyklingowi) oraz zwiększenia poziomu selektywnie zbieranych odpadów do 78% do 2025 roku.

Zasięg działania Snagi

- Obszar: 903,8 km²
- Gminy: 10
- Ludność: 380 287
- Ilość odpadów: 98 534 Mg rocznie
- Poziom selektywnej zbiórki odpadów (2014): 61%
- Zmieszane (resztkowe) odpady komunalne na mieszkańca rocznie: 121 kg

Pierwsze kroki

Obecny system gospodarki odpadami w Lublanie został stworzony, kiedy Słowenia stała się krajem członkowskim Unii Europejskiej w 2004 roku. Ówczesny narodowy plan gospodarki odpadami komunalnymi stawiał na selektywną zbiórkę, regionalne zakłady mechaniczno-biologicznego przetwarzania (MBP) oraz dwie duże spalarnie.

Jednakże, budowa tych dwóch spalarni nie rozpoczęła się. Ze względu na sprzeciw mieszkańców, nie powiodła się budowa pierwszego zakładu w Kidričevo w 2005 roku. Plany odnośnie drugiej spalarni ogłoszono w 2012 roku w Lublanie, z zamiarem włączenia jej w miejski system ciepłowniczy. W tym samym czasie Snaga mocno poprawiła wskaźnik poziomu selektywnej zbiórki odpadów w mieście, jako że Lublana przyjęła program Zero Odpadów. To spowodowało, że budowę spalarni uznano za bezzasadną.

W 2002 roku miasto zaczęło osobno odbierać papier, karton, szkło, inne opakowania oraz zmieszane odpady komunalne z pojemników ustawionych przy ulicach. W 2006 roku Snaga zaczęła zmieniać system i zaczęła zbierać odpady biodegradowalne (kuchenne i ogrodowe) z każdej posesji.

- 100% publiczne
- obsługuje 10 gmin
- 426 pracowników

Cel #1: Zbieranie „od drzwi do drzwi”

W 2012 roku Snaga zrezygnowała z ulicznych kontenerów na papier i opakowania, na rzecz odbioru tych surowców „od drzwi do drzwi”. Odbywało się to według tego samego systemu, jaki zastosowano 6 lat wcześniej do odbioru odpadów biodegradowalnych. Pierwszy raz ten model był testowany w 2011 roku w Brezovica, która jest jedną z najmniejszych gmin podmiejskich. Rozwiązanie okazało się wysoce efektywne. W ciągu pięciu miesięcy recykling opakowań wzrósł ponad trzykrotnie, podczas gdy ilość odpadów zmieszanych zmniejszyła się o 29%. Powodzenie tego przedsięwzięcia przyczyniło się do decyzji Snagi o wdrożeniu modelu w całej Lublanie i podmiejskich gminach.

Cel #2: Zmniejszona częstotliwość odbioru odpadów

Po tym jak Lublana sprawnie wdrożyła system „od drzwi do drzwi” w 2013 roku, Snaga zmniejszyła częstotliwość odbioru zmieszanych odpadów komunalnych, jednocześnie nie zmieniając częstotliwości odbioru materiałów nadających się do recyklingu i kompostowania. Na terenach mało zaludnionych (najczęściej z zabudową jednorodziną) wprowadzono odbiór raz na tydzień, który szybko zmieniono na raz na trzy tygodnie. Na gęsto zaludnionych obszarach (głównie bloki) odpady zmieszane odbiera się co tydzień, a kompostowalne i do recyklingu kilka razy w tygodniu.

To całkowicie spełnia cele operacyjne intensywnego odbioru odpadów z posesji. Na przykład, jeżeli materiały do recyklingu i kompostowania są odbierane częściej niż odpady komunalne to mieszkańcy, którzy nie chcą aby zalegały one u nich dłużej, mają motywację by je segregować.

Pomimo intensywnej kampanii informacyjnej prowadzonej przez Snagę przed oraz w trakcie wprowadzania nowego systemu, początkowo użytkownicy na obszarach z niskim wskaźnikiem selektywnej zbiórki przeciwni byli mniejszej częstotliwości odbioru odpadów komunalnych. Pojemniki na zmieszane odpady były zapełnione po brzegi.

Pomimo presji mieszkańców oraz mediów, Snaga pozostała przy zmniejszonej częstotliwości odbioru oraz wzmocniła przekaz o powodach

zmiany. Jako część swojej strategii, Snaga zorganizowała wizytę studyjną dla mediów by pokazać, że pojemniki na odpady komunalne były pełne materiałów nadających się do recyklingu. Po wyjęciu ich z pojemnika, pozostało w nim znacznie mniej odpadów niż ludzie sądzili. W rezultacie tej wizyty lokalne i krajowe media zmieniły zdanie i przyłączyły się do Snagi, prosząc mieszkańców o lepsze segregowanie odpadów. Ilość selektywnie zbieranych odpadów stale rosła, by w listopadzie 2013 roku osiągnąć poziom 55%.

W tym samym czasie średni miesięczny koszt odbioru odpadów dla gospodarstwa domowego spadł do 7,96 euro w 2014 roku, będąc jednym z najniższych w Słowenii. Średni roczny koszt krajowy to 150 euro dla gospodarstwa, gdzie dla Lublany nie przekracza on 100 euro.

Eko wyspa: niebieski pojemnik na papier, żółty na inne opakowania, zielony dla szkła

System „od drzwi do drzwi”

Brązowy pojemnik na bioodpady i czarny na resztkowe (zmieszane).

Cel #3: Komunikacja skoncentrowana na zapobieganiu i ponownym użyciu

W 2013 roku Snaga zmieniła swoją strategię komunikacji, zdefiniowała zakres działań, cele oraz odpowiedzialność. Zdecydowano się zastąpić kampanię promującą selektywną zbiórkę odpadów na rzecz zachęcania mieszkańców do zmniejszenia ilości odpadów u źródeł, ponownego użycia oraz odpowiedzialnej konsumpcji. Przedsiębiorstwo zorganizowało kampanię „Przywyknij do ponownego użycia”, którą później rozszerzono na poziom krajowy, we współpracy z Izbą Handlową. Snaga zajęła się także odpadami żywności – sposobami jakimi mieszkańcy mogą ograniczyć ilości marnowanego jedzenia. W tym przedsięwzięciu wzięły udział media, lokalne organizacje pozarządowe oraz firmy dostarczające żywność.

Pierwsze centrum ponownego użycia w Lublanie zostało otwarte z końcem 2013 roku. Według badań, dzięki tym wysiłkom prawie 70% mieszkańców ufa, że ich produkty są używane ponownie, kiedy nie są im już potrzebne.

Snaga wychodzi z założenia, że satysfakcja klienta wynika z jakości obsługi i komunikacji. W tym celu zarządza trzema stronami internetowymi oraz używa mediów społecznościowych (Facebook, Twitter). Jedną z tych stron (www.mojiodpadki.si) jest adresowana do klientów, umożliwiając im dostęp do informacji oraz kontaktu z firmą. Klienci mogą uzyskać darmowe przypomnienie SMS o odbiorze odpadów, śledzić koszty odbioru oraz aktualizować swoje usługi.

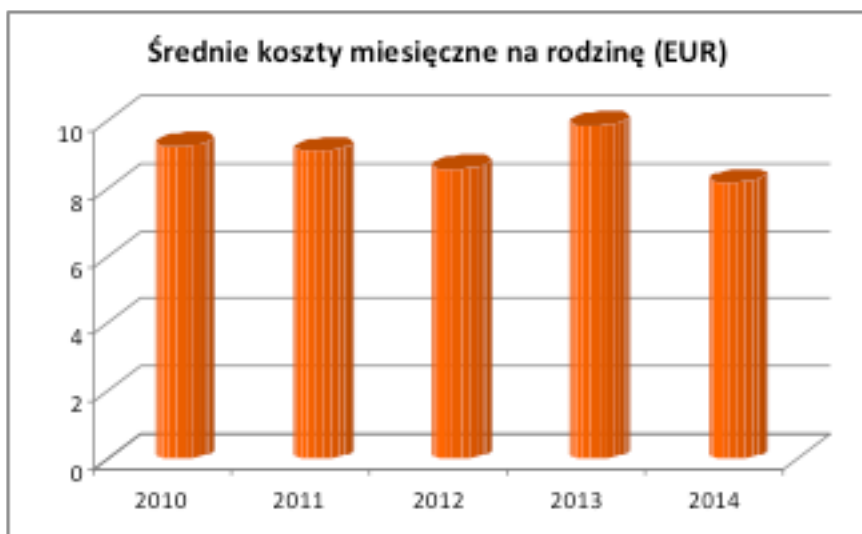

Wyniki

W ciągu dziesięciu lat ilość odzyskiwanych materiałów w Lublanie wzrosła z 16 kg na osobę w 2004 roku do 145 kg w 2014. W 2014 roku przeciętny mieszkaniec wytwarzał 283 kg odpadów, 61% z nich poddawano recyklingowi oraz kompostowaniu. Oznacza to, że ilość odpadów, która trafia na składowiska zmniejszyła się o 59% w ciągu dziesięciu lat, a całkowita ilość powstających odpadów zmalała o 15%. Ten spadek jest jeszcze bardziej zauważalny jeżeli weźmiemy pod uwagę, że Lublana już wcześniej wytwarzała relatywnie mało odpadów, jak na warunki europejskie – o 41% mniej niż unijna średnia w 2014 roku: 481 kg na osobę.

Kluczowym czynnikiem wpływającym na dobre wyniki Lublany było wprowadzenie selektywnej zbiórki „od drzwi do drzwi”. Dotyczy to zwłaszcza odpadów biodegradowalnych, które mają największy udział we wzroście wskaźnika recyklingu. Wraz ze zwiększeniem stopnia selektywnej zbiórki, ilość zmieszanych odpadów sukcesywnie malała. System został wsparty przez bardzo dobrą komunikację, dzięki której mieszkańcy wypełniali cele i decyzje, pomimo początkowego oporu.

Obecny system wspiera osiem punktów selektywnego gromadzenia odpadów. Mieszkańcy oraz inni użytkownicy mogą tam przynieść odpady, które nie są lub nie mogą być odebrane w systemie „od drzwi do drzwi”: odpady niebezpieczne, metale, plastik, sprzęt elektroniczny i elektryczny, odpady ogrodowe, budowlane, wielkogabarytowe, opony, drewno i produkty z drewna, ubrania i tekstylia.

Oprócz punktów selektywnego gromadzenia odpadów, mieszkańcy mogą raz na rok zażądać odbioru z ich domu odpadów wielkogabarytowych. Odpady te są sortowane i rozdzielane na konkretne materiały, a następnie poddawane recyklingowi. Mieszkańcy mogą także dwa razy w roku oddać niebezpieczne odpady, mały sprzęt elektroniczny i elektryczny do specjalnego, mobilnego punktu, który krąży po mieście zgodnie z ustalonym rozkładem.

Duże wyzwanie

Jak już wspomniano, w 2012 roku w Lublanie ogłoszono plany wybudowania miejskiej spalarni odpadów. Już wtedy miasto poddawało recyklingowi 45% odpadów, ale dostępne składowisko szybko się zapełniało. Pomimo rosnącego sprzeciwu mieszkańców, władze lokalne zatwierdziły spalarnię jako najlepsze rozwiązanie problemu.

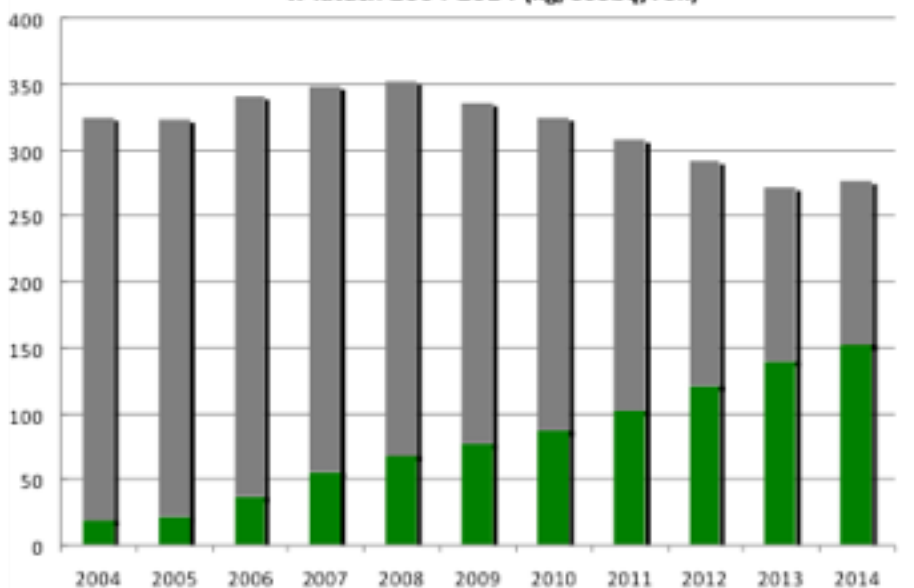
W międzyczasie, w 2013 roku wskaźnik selektywnej zbiórki wzrósł do ponad 50%, a w 2014 do 60%. W tym czasie pojawiły się dwa dylematy: gdzie jest granica skuteczności selektywnej zbiórki oraz co powinna zrobić Lublana z pozostałymi zmieszanymi odpadami komunalnymi, jeśli ich nie palić?

W 2014 roku organizacja Ecologists without Borders (Ekolodzy bez Granic) stała się członkiem sieci Zero Waste Europe (Zero Odpadów Europa). ZWE zorganizowała dwie wizyty studyjne dla słoweńskich firm zajmujących się gospodarką odpadami, by pokazać im

najlepsze praktyki Zero Odpadów i wyjaśnić zagadnienia logistyczne oraz środki stojące za wysokimi poziomami recyklingu. Pierwsza wizyta miała miejsce w grudniu 2013 roku w miejscowości Contarina – u europejskiego lidera Zero Odpadów w regionie Veneto (Włochy). Region zamieszkały przez ponad 500 tysięcy osób, poddaje recyklingowi ponad 85% odpadów, składując jedynie do 50 kg zmieszanych odpadów komunalnych na osobę rocznie. Słoweńska delegacja, wspierana przez ekspertów z Zero Waste Europe, zapoznała się ze skutecznym systemem selektywnej zbiórki, uzupełnianym przez wdrożenie zasady „płać za tyle, ile wyrzucasz” (ang. (PAYT - pay-as-you-throw). Podczas drugiej wizyty w 2014, Słoweńcom zaprezentowano instalację odzysku materiałowego i przetwarzania biologicznego (IOMP, ang. MRBT), która jest unowocześnioną wersją tradycyjnego MBP i pozwala na odzysk dodatkowych materiałów, przy jednoczesnym wypełnieniu kryterium wstępnego przetwarzania odpadów, zgodnie z dyrektywą składowiskową, bez konieczności stosowania spalania odpadów. Z IOMP materiały są następnie wysyłane do recyklingu, łącznie z frakcją lekką.

Wykorzystując wiedzę zdobytą podczas tych wizyt, Snaga i rada miejska Lublany ogłosiły zobowiązanie do wdrożenia strategii Zero Odpadów, oraz do całkowitej rezygnacji ze spalarni. We wrześniu 2014 roku ogłoszono przyjęcie strategii w stolicy kraju (oraz w trzech innych pilotażowych gminach) w niższej izbie słoweńskiego parlamentu.

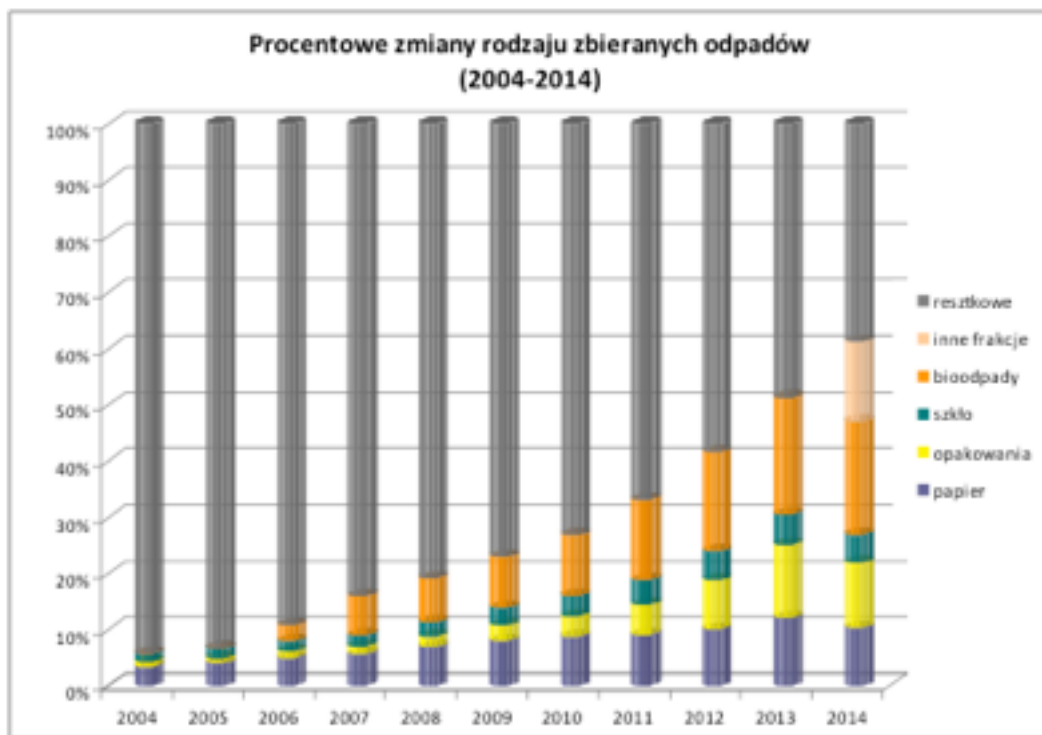
Wzrost ilości odpadów odbieranych selektywnie i zmniejszenie ilości odpadów resztkowych w latach 2004-2014 (kg/osobę/rok)

redukcja odpadów o 15%

redukcja odpadów resztkowych o 59%

61% poziom recyklingu

* Inne frakcje dotyczą odpadów zbieranych w Ekoparkach. Brak jest danych o tego typu odpadach zbieranych przed rokiem 2014.

Oprócz Lublany, Snaga zarządza systemem gospodarki odpadami w dziewięciu innych gminach oraz ma zamiar wesprzeć je w ustanowieniu celów Zero Odpadów. W maju 2015 roku gminy te wzięły udział w pierwszych warsztatach poświęconych strategii Zero Odpadów, zorganizowanych przez Ecologists without Borders, gdzie wyraziły swoje intencje do przygotowania i wdrożenia systemu w ciągu kilka miesięcy.

W 2016 roku Lublanie przyznano nagrodę Zielonej Stolicy Europejskiej (European Green Capital). Warto także wspomnieć, że Lublana była jedną wśród pięciu

finalistek bez spalarni albo bez planu by takową zbudować, co podwyższyło poprzeczkę innym kandydatom.

Przyszłe cele i wyzwania programu Zero Odpadów

Lublana zobowiązała się do:

- zwiększenia poziomu selektywnej zbiórki odpadów do 78% w 2025 roku oraz do 80% w 2035.

- zmniejszenia rocznej ilości odpadów przypadających na mieszkańca do 280 kg.

- zmniejszenia rocznej ilości nieselektywnie zbieranych odpadów komunalnych do 60 kg do 2025 oraz do 50 kg w 2035.

Jak wśród wszystkich liderów strategii Zero Odpadów, kluczem do sukcesu okazało się polityczne poparcie, dobre zarządzanie oraz zobowiązanie do zwiększania celów wprowadzanych rozwiązań ZO. Lublana miała je wszystkie.

Opracowała
Erika Oblak
Ecologists without
Borders
Kwiecień/maj 2015

Tłumaczenie
Daniel Cios
Klaster Gospodarki
Odpadowej i Recyklingu

Źródła

Snaga Javno podjetje d.o.o, Povšetova ulica 6, 1000 Ljubljana, Slovenija; www.snaga.si

Dodatkowe informacje:
www.zerowasteurope.eu
www.facebook.com/ZeroWasteEurope

Kontakt:
info@zerowasteurope.eu
Twitter @zerowasteurope